

УДК 94 (4/9)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/65-3-2>**Микола ПРИХОДЬКО,**
*orcid.org/0000-0002-7428-8540**кандидат історичних наук,
докторант кафедри всесвітньої історії та археології
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
(Україна, Київ) prihod@ukr.net*

ПРОФІЛЬНІ ВІХИ ДІЯЛЬНОСТІ КРАКІВСЬКОГО ТЕХНІЧНОГО ТОВАРИСТВА В ПЕРШІ РОКИ НЕЗАЛЕЖНОЇ ПОЛЬЩІ (1917–1919 РР.)

Протягом більше століття відсутності суверенитету, польські землі перебувала розділеними у складі трьох імперій. Території польської громади були економічною периферією багатоконпонентних державних утворень, де влада свідомо не розвивала промисловість та інфраструктуру, відводячи цим територіям роль сировинної та сільськогосподарської бази, споживача промислової продукції.

Проте існували різні умови та перспективи розвитку поляків зважаючи на реалії законодавства сусідніх імперій. На межі 19–20 століть як у Німеччині так і в Росії проводилася активна політика германізації та русифікації, що негативно відзеркалювалась на мотиваційній складовій діяльності польських активістів громадського руху. Інша ситуація склалася в австро-угорській Галичині, яка отримала широкую автономію вже у 60-х роках 19 ст. Саме сприятливі умови Галичини вплинули позитивним чином на формування та поступ технічного вектору громадського руху поляків краю.

Робота активізувалася в останні роки Першої світової війни та в перші післявоєнні роки. Після відновлення незалежності у 1918 р. відбувся наступний етап розвитку краківського наукового осередку, який за своїми розмірами як за творчим потенціалом, так і за науково-дослідною базою став поряд із варшавською та львівською науковими школами, провідним дослідницьким центром Польщі.

В статті висвітлена діяльність організації в адміністративному напрямку, проаналізовані внутрішні питання функціонування товариства, питання розширення мережі організації. Висвітлено процес засідань, обговорення, підняті питання, процедуру прийняття резолюцій зборів членів товариства.

Охарактеризовано основні громадські ініціативи товариства, знакові пропозиції членів організації щодо модернізації в технічній царині народного господарства, звернень до державної влади. Створення курсів для поглиблення знань в технічній галузі, основні проблеми організації та проведення даних заходів.

Окремо висвітлено напрямки проведення лекційних сесій, тематичних доповідей. Переважна частина тем лекцій була присвячена модернізації технічного інвентаря народного господарства, яке дісталось у спадщину від імперій новоутвореній польській державі. В лекціях були зроблені спроби обґрунтувати основні вектори, найбільш актуальні напрямки реформації технічному секторі, висловлювалась експертна думка, наводилися варіанти вирішення проблемних моментів.

Ключові слова: *громадські організації, громадянське суспільство, співпраця, Польща, Галичина.*

Mykola PRYKHODKO,
*orcid.org/0000-0002-7428-8540**Ph.D.,
Doctoral student at the Department of World History and Archeology
Ukrainian State Dragomanov University
(Kyiv, Ukraine) prihod@ukr.net*

PROFILES OF THE ACTIVITIES OF THE TECHNICAL PARTNERSHIP OF THE KRAKOW IN THE FIRST YEARS OF INDEPENDENT OF POLAND (1917–1919)

During more than a century of lack of sovereignty, the Polish lands were divided into three empires. The territories of the Polish community were the economic periphery of multi-component state entities, where the authorities often deliberately did not develop industry and infrastructure, relegating these territories to the role of a raw material and agricultural base and a consumer of industrial products.

However, there were different conditions and prospects for the development of Poles, taking into account the realities of legislation. At the turn of the 19th and 20th centuries, both in Germany and in Russia, an active policy of Germanization and Russification was carried out, which negatively reflected on the motivational component of the activities of Polish social movement activists. A different situation developed in Austro-Hungarian Galicia, which received wide autonomy

already in the 60s of the 19th century. It was the favorable conditions of Galicia that had a positive effect on the formation and progress of the technical vector of the social movement of the Poles of the region.

The work intensified in the last years of the First World War and in the first post-war years. After the restoration of independence in 1918, the next stage of development of the Kraków scientific center took place, which in terms of its size, both in terms of creative potential and scientific research base, became, along with the Warsaw and Lviv scientific schools, the leading research centers in Poland.

The article covers the organization's administrative activities, internal issues of the company's functioning, and issues of expanding the organization's network. The process of meetings, discussions, raised issues, the procedure for adopting resolutions of meetings of members of the society is covered.

The main public initiatives of the society, landmark proposals of the organization's members regarding modernization in the technical sphere of the national economy, appeals to the state authorities are characterized. Creating courses to deepen knowledge in the technical field, the main problems of organizing and conducting these events

The topics of lecture sessions and thematic reports are covered separately. Most of the topics of the lectures were devoted to the modernization of the technical inventory of the national economy, which was inherited from the empires of the newly formed Polish state. In lecture x, attempts were made to justify the main vectors, the most relevant directions of reformation in the technical sector, expert opinion was expressed, options for solving problematic moments were given.

Key words: public organizations, civil society, cooperation, Poland, Galicia.

Постановка проблеми. На даний момент в українській історіографії відсутні дослідження переважної частини громадських організації поляків, першої чверті 20 століття, зокрема які спеціалізувалися проблемі сприяння модернізації технічного інвентаря та активного запровадження новітніх технологій в економіці держави. Даний напрямок досліджень є перспективним з огляду на корисність використання досвіду функціонування громадських організацій, актуальність даних знань у розбудові сучасного громадянського суспільства в Україні.

Аналіз останніх досліджень. Грунтовний аналіз польських друкованих видань 19 століття, першої чверті 20 ст. зробив Маріуш Якубек в своїй праці «Краківська преса в момент цивілізаційної трансформації міст, регіону, краю (1795–1918)», продовжила дослідження в даному напрямку Гражина Врона в праці «Краківські наукові в 1918–1939 рр. Дані праця мають характер узагальнюючий, не присвячені безпосередньо Краківському технічному товариству. Юзеф Пілатович в своєму доробку «Громадський рух польських техніків до 1918 р.» зроблена праця висвітлити шлях польської громади техніків від початків інтеграції своїх зусиль до трансформації власних об'єднань на впливові соціальні інституції.

Мета статті – на основі архівної періодики висвітлити основні віхи діяльності організації в період трансформації політичних інституцій регіону, здобуття польським народом незалежності.

Виклад основного матеріалу.

1. Передумови. Перші громадські організації поляків статутними цілями яких було просування та розвиток технічної галузі з'явилися в першій чверті 19 ст. У 1835 р. після поразки Листопадового повстання польська інтелігенція почала процес міграції на захід Європи. На чолі з генералом

Юзефом Бемом було утворено в Парижі «Польське політехнічне товариство», створене з метою щоб його учасники могли вдосконалюватися за кордоном і з часом переносити набуті навички на землі Польщі. Так почалася багата історія товариського руху польських техніків та інженерів. У той час Польщі не було на карті, але технічна спільнота відчувала потребу консолідації, незважаючи на умови створені загарбниками польської землі.

Перші товариства в Галичині почали з'являтися у 60-х роках 19 ст. У 1867 році було прийнято закон «Про діяльність товариств», проте лише через десять років було створено два товариства польських інженерів, перші організації технічного спрямування. У 1866 році було засновано Товариство медсестер, яке діяло у Львові і мало статут, написаний німецькою мовою, проте існувало не довго, було розпущено в 1879 році. У 1877 році було створено Краківське технічне товариство, а в 1913 році Польське політехнічне товариство у Львові.

Саме ці дві організації почали активну діяльність в своїй галузі. Краківське технічне товариство разом із Львівською політехнікою, організувало Перший конгрес польських техніків, на якому були присутні понад 300 осіб, які представляли технічний світ з усіх трьох розділеної Польщі.

2. Зовнішня робота організації, громадські ініціативи товариства та комунікація із владними структурами.

Особливості історичної епохи в межах якої функціонувало Краківське технічне товариство, вимоги часу, тенденції в напрямку модернізації галузі окреслювали завдання організації. Одним із напрямків роботи організації була модернізація галузі, якнайкраще дане питання характеризує доповідь оголошена на промисловій конференції,

яка відбулася з 28–30 вересня 1917 року у Кракові. Професор Хаусвальд проголосивши свою лекцію на тему «Про нашу професійну освіту» зазначив, що існує гостра проблема реорганізації професійної освіти, необхідність акцентування уваги на естетичному зовнішньому вигляді конструкцій, поєднання естетичних вимог до забудови з практичними. Для досягнення даної мети лектор виокремив формулу, а саме гармонійна кооперація між інженером, який проектує промислове підприємство з утилітарних міркувань та архітектором, завданням якого є поєднання естетичних і практичних вимог. Друга проблема на яку лектор звертав увагу була відсутність профільної кафедри містобудівництва у Львівському політехнічному університеті. Зверталась увага, що питання було вирішено лише частково, так як в стінах університету функціонували лише курси, які проводилися 1 лектором, не професійним викладачем – інженером-державним службовцем місцевого муніципального будівництва, який мав у розпорядженні лише 2 години лекційного навантаження, відведених йому в обох семестрах та 1 годину семінарських занять, що було вкрай обмаль для якісного опанування предметом (Czasopismo, październik 1917: 9).

В стінах товариства активісти організації проводили компаративний аналіз з проблемних питань галузі, шукали причини, чинники та виходи з ситуації. Так, в звітах організації за листопад 1917 року зверталась увага на трансформації в справі освіти спеціалістів з міського будівництва та проектування, відзначаючи «разючий контраст із закордоном», характеризуючи стан справ в тогочасній сусідній Німеччині, на польських землях Східної Пруссії. Протягом Першої світової війни в провінції було відкрито 18 місць у дорадчих радах. На дані посади було подано 500 заяв від кваліфікованих архітекторів та інженерів регіону, в той самий час на землях Галичини, на яких діяло товариство ситуація залишалася в зародковому стані (Czasopismo, październik 1917: 10). Таким чином, австро-угорські поляки в роки війни перебували у пасивному стані, не залучаючись активно до суспільного кластеру життя громади, вирішуючи переважно індивідуальні проблеми.

Активно дискутувалося на засіданнях членів організації питання створення осередків фахової освіти в регіоні. Питання створення профільної кафедри із підготовки фахівців технічної сфери було піднято членом організації Ключком в формі письмового звернення від 4 січня 1917 р. до технічного відділу державної влади. Проте як зазна-

чалося в звітах товариства за листопад 1917 р. дана ініціатива не принесла жодного результату і питання зміни статусу курсів із містобудування на профільну кафедру для державних органів залишалася неначасі (Czasopismo, październik 1917: 10). Проте, кафедра залишалася лише питанням майбутнього, яке залежало лише від волі державних посадовців. В той самий час товариство ініціювало створення власних кількатижневих курсів для архітекторів та інженерів. У Львові планувалося створення курсів на базі Львівського політехнічного університету, а в Кракові на базі Академії образотворчого мистецтва (Czasopismo, październik 1917: 10).

Згідно визначення очільників організації Краківське технічне товариство, створювалося як серйозна соціальна інституція та культурно-професійна асоціація, яка в роки Першої світової війни мала акумулювати сили для подальшої плідної діяльності, проаналізувати склад організації. Подібний аналіз мав за мету окреслити актуальні вектори роботи організації, які б відповідали потребам часу (Czasopismo, październik 1917: 10). Статистика товариства свідчить, що кількісний склад організації не змінився у порівнянні із 1913 р. – довоєнним періодом та 1914 роком – першим роком війни (Czasopismo, październik 1917: 10).

Станом на 1913 рік, члени Краківського технічного Товариства умовно поділялися на 5 категорій: техніки-педагоги, техніки державної залізниці, техніки в міських радах, техніки урядові, техніки приватних підприємств та самозайняті (Czasopismo, październik 1917: 10).

Переважна кількість членів організації належали до державного сектору техніків, зайнятих на роботі в установах комунальної та державної форми власності. Переважну меншість склали представники категорій приватних і самозайнятих техніків. Перші, як штатні працівники підприємств приватного сектору, друга категорія приватні підприємці, які провадили діяльність індивідуально (Czasopismo, październik 1917: 11). Як свідчать звітні документи організації за листопад 1917 р. число приватних техніків у Краківському товаристві було тривожно низьким. В складі організації налічувалося лише 15% приватних та самозайнятих техніків з усіх членів. З іншого боку, налічувалося 55% працівників державного сектору, тобто більше половини від загальної кількості членів (Czasopismo, październik 1917: 11), решту склали працівників комунальних установ.

28–30 вересня 1917 року проходив у Кракові II. Промисловий конгрес. Тематикою з'їзду

були практичні аспекти діяльності в промислово-технічній галузі, а саме було піднято значне коло питань промислового життя регіону, були висвітлені варіанти його розвитку, який потенціал галицької промисловості. Учасник форуму прибули у значній кількості, серед них відзначалась делегація з Королівства польського, яка налічувала понад 60 осіб. Також на конгресі були присутні представники Силезії та Познанщини, проте їх кількість була не великою (Czasopismo, październik 1917: 11). Таким чином, в прикінцевий період Першої світової війни, не зважаючи на належність поляків до різних державних утворень протягом сотні років, які перебували у стані війни протягом декількох років робота фахівців-поляків тривала, що свідчить на незаангажованість представників громадських об'єднань поляків Австро-Угорщини та Російської імперії. Подібний факт промовисто констатує, що серед представників розділеного польського народу не існувало протиріччя.

Конгрес тривав 3 дні. Протягом яких відбулося 4 загальні засідання. Водночас відбувалися секційні засідання протягом двох днів, які проходили у 8 приміщеннях одночасно. На загальних зборах було оголошено 13 доповідей. З них 2 доповіді були присвячені банківським питанням пов'язаним із промисловістю, 2 доповіді на тематику теоретичних основ промисловості в Галичині та гірничій справі в Королівстві Польському, 1 доповідь висвітила особливості митних та торговельно-політичних особливостей розвитку промисловості Галичини. Окрема серія із 4 доповідей на загальних зборах належала лекторам із Королівства Польського. Доповіді розкривали питання підготовчої роботи у сфері промислової політики, яку здійснювали промисловці Королівства Польського, організаційні завдання промисловості Королівства та фінансову основу цієї галузі (Czasopismo, październik 1917: 11).

Під час конгресу основна робота проводилась в межах тематичних секцій, яких налічувалося 11, а саме: гірничодобувна, керамічної справи, металевої промисловості, деревообробна, паперова, шкіряна, текстильна, харчова, хімічна промисловість, будівельної промисловості. На секціях було представлено 38 доповідей. Як свідчать звітні документи організації, на секційних засіданнях були присутні 149 техніків, що склало 32% від загальної кількості учасників Конгресу (всього 452 учасники). В порівнянні, на першій промисловій конвенції, відсоток технічних спеціалістів був дещо вищим – 36% (Czasopismo, październik 1917: 12). Таким чином інтерес серед технічних

інженерів був сталим, їх кількість з року в рік була відносно сталою, що свідчить про актуальність та необхідність подібних платформ для комунікації фахівців, обміну міркуваннями, ідеями, пропозиціями в лоні однодумців.

Аналізували досвід з реорганізації та модернізації промислових шкіл в векторі посилення навчальних годин з предметів будівництва та інженерії. В звітах організації зазначалося, що подібні новації активно впроваджується за кордоном протягом 10 років, проте на польських землях дана проблема ігнорується. Залишилась без уваги владних структур пропозиція товариства зроблена 10 років до цього зі створення Вищої Промислової школи у Кракові, яка мала стати окремим фаховим вищим навчальним закладом польських промисловців (Czasopismo, listopad 1918: 10).

На другому галицькому промисловому з'їзді було зроблені пропозиції в напрямку модернізації освітньої галузі: 1. В політехнічних університетах більше уваги приділяти на лекціях питанню проектування промислових заводів, приділяти увагу не лише економічній та фінансовій складовій діяльності майбутнього підприємства, але й його архітектурній формі; 2) В питанні викладання предмету будівництва та архітектури в політехнічному вузі пропонувалося, якнайшвидше перетворити курс на повноцінну кафедру; 3) Пропонувалося якнайшвидше поширити в галицьких промислових школах лекції з галузі будівництва та техніки (Czasopismo, listopad 1918: 11).

На засіданнях товариства піднімалося актуальне питання покращення умов праці польських техніків. Однією з найбільш важливих суспільних проблем було питання запровадження восьмигодинного робочого дня на законодавчому рівні. Як зазначалося в звітах організації за квітень 1919 року питання восьмигодинного робочого часу слід було розглядати «з точки зору людської справедливості та економічних міркувань, які не завжди еквівалентні. Справедливість диктує, щоб усі люди, незалежно від їхнього соціального становища, мали змогу жити, а не вегетувати. Коли працівник відводить всі або майже всі 15 годин на професійну діяльність, у нього нічого не залишиться для інших обов'язків, тому він буде лише живою машиною, і не буде мати часу на виконання сімейних обов'язків, навчання» (Czasopismo, kwiecień 1919: 8).

Керівництво товариства також зауважувало, що у дотеперішніх умовах робітник не мав часу на читання, на саморозвиток. Критикували поширену на той час думку, що робітник недостатньо дозрів для критичного мислення і тому був

інструментом політичних агітаторів, через що не міг брати участь у політичному житті держави. Через що, зменшення робочого дня мало принести користь не лише окремим особам, а і суспільству вцілому, так як кожен працівник зможе розвиватися та стати повноцінним учасником виборчого процесу, політичного життя держави (Czasopismo, kwieten 1919: 9).

В своїх звітах характеризували ситуацію в державі, в кореляції із власними завданнями, зазначаючи, що перші роки після здобуття незалежності для польської держави є періодом становлення механізмів державного управління, формування владної вертикалі та горизонталі. А вже до цього, розділені польські землі та польська інтелігенція перебуваючи у складі імперій не мали досвіду державного управління, були майже усуненні від державної політики. Тому в добу розбудови системи польського державного апарату управління, як ніколи потрібні стають фахівці, які володіють як теоретичними так практичними знаннями, без яких неможливе управління в окремих галузях народного господарства. Через це організації, які об'єднують спеціалістів повинні були виконати важливий громадянський обов'язок та надати свої знання, досвід та час державі. Асоціація Техніків у Варшаві та Технічне Товариство в Кракові, як зазначалося у звітах за липень 1919 року прагнули виконати свій громадянський обов'язок та розробили за взаємною згодою меморандум, в якому містилися засади на яких має базуватися державна робота в технічному векторі (Czasopismo, lipiec 1919: 6). Подібна комунікація спеціалістів-техніків із профільними установами держави була покликана на запровадження нових інституцій в державний апарат, так однієї із знакових ініціатив меморандуму було створення інституту технічних агентів.

Згідно звітів за липень 1919 р. даний інститут мав централізувати під єдиним керівництвом споріднені органи, подібна модернізація, на думку очільників товариства значно підвищила би ефективність роботи технічної служби держави, адже: «Будь-які помилки, допущенні через непорозуміння розрізнених технічних органів державного управління, неминуче завдають державі значних збитків. З цих причин усі великі західні держави з часом створили міністерства публічних робіт, у яких були зібрані всі технічні установи державного управління» (Czasopismo, lipiec 1919: 7).

На засідання Товариства від 4 березня 1919 р. відбулося обговорення запрошення від Міністра публічних робіт з приводу делегу-

вання свого представника. Проте в результаті переговорів члена організації Я. Пручника особисто з міністром, було отримано дозвіл делегувати двох-трьох делегатів. Після обговорення даного питання було вирішено делегувати від організації до міністерства: Я. Жачека, Л. Ніча та В. Кшижановського, як делегатів Краківського технічного товариства та Гуртка архітекторів у Кракові (Czasopismo, lipiec 1919: 9).

Товариство приймало участь у законодавчій діяльності, підготовка законодавчих актів увійшло в практику. Так, 5 квітня 1919 р. на засіданні організації були прийняті наступні резолюції: надіслати проект закону про впорядкування земельних володінь через представників товариства у Сеймі міністру Пручнику та поштою до Політехнічного товариства у Львові та Товариства техніків у м. Варшава. Представники організації були залучені до роботи багатьох колективних органів влади, так участь в підготовці проекту будівництва водних шляхів був делегованим член організації З. Родаковський. До хімічної ради при Міністерстві торгівлі і промисловості було делеговано д-р. Я. Долінського (Czasopismo, lipiec 1919: 9). На засіданні від квітня 1919 р. також було обрано членів організації Дубельтовича та Дучинського делегатами товариства на з'їзд інженерів-електриків у Варшаві (Czasopismo, lipiec 1919: 9).

В 1919 році також було реорганізовано структуру товариства, були утворені секції, згідно із державної необхідності: 1) секція будівництва водних шляхів на чолі з Я. Червінським, 2) секція регулювання річок на чолі з Р. Ингарденом, 3) секція водосховищ на чолі з Т. Ящуровським, 4) економіко-географічна секція під головуванням д-ра. В. Кузняра (Czasopismo, lipiec 1919: 9).

3. Внутрішня робота організації, адміністративна робота та лекційна практика

23 березня 1917 р. року відбулися Загальні Збори членів Краківського Технічного Товариства під час яких адміністрація звітувала про свою діяльність за 3 роки війни, під час якої не проводилися засідання – 1914–1916 рр. Загальні Збори відбулися за участю 49 членів, під головуванням Юзефа Хорошкевича. Віце-голова товариства А.Адельманн прозвітував про діяльність організації за період 1914–1916 рр. і проінформував про плани на майбутнє. До першочергових завдань відносив відродження видавництва часопису організації та відновлення життя товариства, активізацію діяльності його членів (Czasopismo, listopad, 1918: 12).

В обговоренні звіту брав участь член товариства Ролле, який зауважив, що в поданому звіті

залишився непоміченим факт значимості історичного моменту який переживало польське суспільство, а саме усунення кордонів (Czasopismo, listopad 1918: 12). Слід зауважити, що станом на листопад 1917 року, Польща ще не об'єдналася, як суверенна держава існування кордонів було результатом захоплення Німеччиною та Австро-Угорщиною земель підконтрольних до цього Російській імперії

Більш тривалу дискусію викликала доповідь Ящуровського щодо прострочених членських внесків за роки війни. Доповідач зазначив що товариство мало 19 000 крон прострочених внесків, з них місцевими членами 9 500 крон (Czasopismo, listopad 1917: 12). Було розпочато обговорення клопотання адміністрації товариства про перерахування суми 1000 крон на фонд інвалідів війни Львівського політехнічного університету. З цієї суми залишок 2000 к., який ще не повністю сплачений на фонд польських легіонів, згідно постанови загальних зборів від 11 вересня 1914 р. (Czasopismo, listopad 1917: 12).

На засідання відділу Краківського технічного товариства від 15 січня 1917 р., яке відбулося під головуванням Я. Горощкевича за участю членів організації: Адельмана, Дучинського, Ингардена, Ящуровського, Кравчика, Курніковського, Шпаннбауера та секретаря Зачека. Після ухвалення протоколу попереднього засідання виникла дискусія з приводу пропозиції колеги Кравчика щодо здачі в оренду лекційної зали. У результаті обговорення, орендну плату було встановлено на рівні 100 крон за вечір зі знижкою до 5 крон, в разі перерахування 25 крон на благодійність (Czasopismo, październik 1917: 13). З огляду на подібні резолюції товариства, можемо констатувати, що організації переймалася благодійною справою та намагалася запроваджувати інструменти акумуляції добродійних фондів у всіх напрямках своєї профільної діяльності.

На даному засіданні Ящуровський оприлюднив касовий звіт за 1916 рік і подав проект бюджету на наступний рік. Звіт був прийнятий одностайно з урахуванням зауважень Адельмана, до яких відносилися наступні пункти:

1) виокремити статтю по залишку коштів фонду будівництва меморіалу Еразму Йейзмановському;

2) пропозиція перенаправити суму в 1000 крон., як другий транш від суми 2000 крон, які призначалися фонду Польських Легіонів передати до каси інвалідів війни Львівської політехніки;

3) винести питання боргів членів товариства окремим пунктом порядку денного Загальних зборів (Czasopismo, październik 1917; 13).

Протягом 1918 року відбувалися лекції для членів організації, так 18 травня відбулася лекція О. Дробняка: «Про вугільний басейн», 1 квітня 1917 лекція д-ра Я. Раковича: «Доповідь про дві технічні наради у Варшаві», дві лекції д-р Кузняра від 11 травня 1917 р.: «О сланцева промисловість у Польщі» та від 15 червня 1917 р.: «Польське будівельне каміння». 27 квітня 1917 р. д-р. Ракович оприлюднив доповідь про конкурс на регуляційний план Каліша, а також обговорив свій проект регулювання старого передмістя Варшави у зв'язку з результатами конкурсу, оголошеного магістратом Варшави (Czasopismo, listopad 1917: 13). Сезон осінніх зустрічей і лекцій розпочався 3 жовтня 1917 р. доповіддю д-р Раковича на першому з'їзді будівельників, який відбувся у Варшаві від 24 до 26 травня 1917 р. 25 жовтня член організації Клечек виступив із доповіддю на тему «вдбудови зруйнованих сіл у 1914 р. на території фортеці в Підгурському та Велицькому районах» (Czasopismo, czerwiec 1918: 12).

5 листопада 1918 р. д-р Я. Ракович в межах доповіді оприлюднив плани регуляції та майбутнього розвитку гміни Сосновець, складеного за рекомендацією міської управи. Планувалось що населений пункт Сосновець, якій налічував 150 тис. мешканців буде об'єднання із гмінами Бендзін і Домброва, з перспективним зростання населення до 1 000 000 мешканців (Czasopismo, grudzien 1918: 8).

10 грудня 1918 р. була оголошена лекція члена організації Дробняка на тему: «Завдання польської техніки в сучасну добу». На засіданні було також оприлюднено проект технічної організації державної служби запропонований членом організації Й. Червінським за участі науковців зі Львова. Після жвавого обговорення присутніми членами організації були прийняті наступні пропозиції: 1) пропозиція Червінського: створити комітет, завданням якого буде розробка меморіалу для уряду, з пропозиціями організації по модернізації технічного стану польських підприємств, 2) пропозиція Жераньського: товариство має негайно зв'язатися з усіма технічними організаціями на польських землях з метою створення єдиної спілки технічних товариств і терміновано скликати установчий з'їзд техніків найближчим часом, 3) пропозиція Родаковського: у зв'язку з майбутніми виборами до Сейму обирати комітет, завданням якого має бути розробити план дій направлений на отримання належного представництва техніків у Сеймі та в Уряді (Czasopismo, grudzen 1918: 8). Таким чином, зі здобуттям суверенної держави змінилися і завдання

Краківського технічного товариства. На порядок денний вийшли питання об'єднання, до цього розділених кордонами імперій технічних товариств, питання залучення представників товариства до законодавчих та управлінських органів польської держави.

На засіданні 10 грудня 1918 року був одразу обраний комітет, з даного приводу були озвучені доповіді членів організації Дробняка і Климка, які зазначили: «В інтересах польського суспільства є, щоб польські техніки здобули належний вплив на будівництво та управління державою, польські техніки, як в представники товариств, так і на індивідуальних засадах, брали якнайінтенсивнішу участь у суспільному житті краю» (Czasopismo, grudzien 1918: 9).

З метою реалізації даної мети було складено перелік практичних кроків:

а) Скликається комісія, що складається з восьми членів, завданням якої буде встановлення та підтримка зв'язків владними структурами в країні, щоб забезпечити належне становище техніків у представницьких органах польського народу та в державній адміністрації;

2) Товариство закликає усіх польських техніків позбутися теперішньої пасивності щодо громадських справ і брати активну участь у суспільно-політичному житті;

3) Товариство закликає усіх польських техніків приєднатися до існуючих товариств техніків;

4) Товариство має негайно зв'язатися з постійною Делегацією техніків і з усіма товариствами польських техніків, щоб якнайшвидше створити постійний Союз усіх цих товариств, а також розглянути можливість скликання установчого конгресу польських техніків у Варшаві.

Керівництвом товариства зверталась увага на те що окрім роботи в існуючих технічних товариствах, що є основою впливу технічних організацій на суспільство, необхідна також безпосередня політична робота, яку слід провадити у партіях, до яких техніки належать (Czasopismo, grudzen 1918: 9).

За останній час були представлені такі доповіді: 1 січня 1919 р. член товариства Гавронський оприлюднив доповідь на тему «Відбудова Галичини та Королівства Польського». Доповідь Дробняка, виголошена 7 лютого 1919 року, торкалася актуальної проблеми «Каменне вугілля як постулат життєздатності польської держави». Дана доповідь була надіслана до Парижа, для обговорення на мирній конференції, адже саме в цей час вирішувалася доля Тішинської Силезії. В доповіді з цього приводу було зазначено: «без

Тішинської Силезії разом із її шахтами Польща ніколи б не змогла створити власну металургійну промисловість, бо тільки в силезьких копальнях є необхідне для металургії коксівне та газове вугілля». Таким чином, Краківське технічне товариство виступало експертом з промислових питань, обґрунтовувало на науковому рівні важливі питання галузі, апелювали до владних структур, міжнародних конгресів (Czasopismo, kwieten 1919: 12).

15 і 29 квітня 1919 р. Р. Інгарден та З. Родаковський 25 квітня 1919 р. в своїх доповідях звертали увагу на необхідність будівництва водних шляхів сплаву польських річок та важливості Гданського порту для польської держави. Даний напрямок був безумовно важливим, з огляду на економічну доцільність розвитку водних артерій Польщі в торгівельній справі, транспортуванні товарів та значенні порту як вікна Польщі в міжнародну торгівлю (Czasopismo, maj-czerwiec 1919: 19).

9 травня 1919 року член організації Фройденсон оголосив доповідь присвячену роботі та обговоренням технічної підсекції останнього вчительського з'їзду у Варшаві. Доповідь викликала жваве обговорення і втілилася в пропозицію подати її на розгляд Наукового комітету Товариства з метою врахування її при розробці проекту організації технічної освіти, підготовленого Товариством для анонсованого VII з'їзду польських техніків у Варшаві (Czasopismo, maj-czerwiec 1919: 19).

Висновки. Отже, активізація роботи організації з набуттям суверенного статусу польської держави була пов'язана із полегшенням комунікації із владними структурами, зростанням сподівань на відкритість влади, її протекціоніську політику в кореляції із фізичною необхідністю відновлення технічних елементів державної економіки зруйнованої в період військових дій. Саме перші роки незалежної Польської держави в розрізі громадських організацій були добою, з одного боку максимального сприяння ініціативам громадському сектору з боку влади, з іншого боку періодом економічної післявоєнної кризи. Проте фінансовий стан організації тримався на задовільному рівні, зважаючи на зменшення надходжень в формі членських внесків. Адміністративна робота проводилася, після закінчення війни відновилися регулярні загальні збори членів організації характерні для товариства в довоєнний період. Активізувалася значно робота в напрямку приймання участі в форумах, конгресах та інших громадських платформах, які дозволяли оприлюднити ініціативи товариства,

поставити на громадській розсуд пропозиції. кому векторі, збільшилася кількість наукових
Водночас прискорилося робота в просвітниць- доповідей, збільшилася кількість слухачів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. “Czasopismo Krakowskiego towarzystwa technicznego” październik 1917, 24 c.
2. “Czasopismo Krakowskiego towarzystwa technicznego” listopad 1917, 27 c.
3. “Czasopismo Krakowskiego towarzystwa technicznego” czerwiec 1918, 21 c.
4. “Czasopismo Krakowskiego towarzystwa technicznego” grudnia 1918, 25 c.
5. “Czasopismo Krakowskiego towarzystwa technicznego” kwietnia 1919, 8 c.
6. “Czasopismo Krakowskiego towarzystwa technicznego” maja-czerwca 1919, 19 c.
7. “Czasopismo Krakowskiego towarzystwa technicznego” lipca 1919, 23 c.

REFERENCES

1. “Czasopismo Krakowskiego towarzystwa technicznego” [Journal of the Cracow Technical Society, October] październik 1917, 24 c. [in Polish]
2. “Czasopismo Krakowskiego towarzystwa technicznego” [Journal of the Krakow Technical Society, November] listopad 1917, 27 c. [in Polish]
3. “Czasopismo Krakowskiego towarzystwa technicznego” [Journal of the Cracow Technical Society, June] czerwiec 1918, 21 c. [in Polish]
4. “Czasopismo Krakowskiego towarzystwa technicznego” [Journal of the Krakow Technical Society, December] grudnia 1918, 25 c. [in Polish]
5. “Czasopismo Krakowskiego towarzystwa technicznego” kwietnia [Journal of the Krakow Technical Society, April] 1919, 8 c. [in Polish]
6. “Czasopismo Krakowskiego towarzystwa technicznego” maja-czerwca [Journal of the Cracow Technical Society, May-June] 1919, 19 c. [in Polish]
7. “Czasopismo Krakowskiego towarzystwa technicznego” [Journal of the Krakow Technical Society, July] lipca 1919, 23 c. [in Polish]